

INTRODUCCIÓ

Abans del 1500, Sprenger digué: «S'ha de dir l'*heretgia de les bruixes*, i no pas dels bruixots; aquests últims compten ben poc». I un altre, en temps de Lluís XIII, declarà: «Per un bruixot, deu mil bruixes».

«La natura les fa bruixes.» És el tarannà propi de la dona, és el seu temperament. La dona neix fada. Gràcies a la seva constant inspiració divina, és sibil·la. Gràcies a l'amor, és maga. Gràcies a la seva perspicàcia, a la seva murrieria (sovint arrauxada i benèfica), és bruixa i fa el destí o, si més no, adorm els mals, els enganya.

Tots els pobles primitius comencen igual; ho veiem a través dels viatges. L'home caça i lluita. La dona fa treballar el seu enginy, imagina; fabrica somnis i déus. De vegades és *vident*, té el vol infinit del desig i del somieig. Per mesurar més bé el temps, observa el cel. Però també s'estima la terra. Amb els ulls abaixats sobre les flors sensuals, ella mateixa també jove i flor, hi manté un vincle personal. Els demana com a dona que guareixin els qui ella estima.

Quin començament de les religions i de les ciències tan senzill i tan colpidor! Més endavant, tot es dividí; va aparèixer l'home especialista, joglar, astròleg o profeta, nigromant, capellà, metge. Però, al principi, la dona ho és tot.

Una religió potent i persistent, com fou el paganisme grec, comença amb la sibil·la i acaba amb la bruixa. La pri-

mera, una bella verge, a plena llum, el bressolà, li donà l'encís i la glòria. Més tard, decebut, malalt, en les tenebres de l'edat mitjana, la bruixa el va amagar a les terres ermes i als boscos; la seva pietat intrèpida el va alimentar, va fer que continués vivint. Així, per a les religions, la dona és la mare, la guardiana afectuosa i la dida fidel. Els déus són com els homes; neixen i moren sobre el seu pit.

Si li'n costa, de cara, la fidelitat!... Reines magues de Pèrsia, encisadora Circe! Sibilla sublim, ai las! ¿Què se n'ha fet, de vosaltres? Quina transformació més brutal! La qui, del tron d'Orient estant, va ensenyar les virtuts de les plantes i el viatge dels estels, la qui, des del trespeus de Delfos, il·luminada pel déu de la llum, donava els seus oracles a la gent agenollada, és a ella que, mil anys més tard, foragiten com una bèstia salvatge, persegueixen a les cruïlles, menyspreen, assetgen, lapiden, fan seure a les brases roents!

El clergat no té prou fogueres, el poble no té prou injúries, els infants no tenen prou pedres contra aquella dissortada. El poeta (que també és un infant) li tira una altra pedra, més cruel per a una dona. El poeta suposa, sense cap fonament, que sempre era lletja i vella. La paraula *bruixa* evoca les velles horribles de *Macbeth*. Però els seus cruels judicis ensenyen el contrari. Moltes van morir precisament perquè eren joves i atractives.

La sibilla predeia el destí. I la bruixa el fa. Aquesta és la diferència important, la de debò. La bruixa evoca, conjura, fa realitat el destí. No és la Cassandra de l'antiguitat, que veia tan bé el futur, el deplorava, l'esperava. La bruixa crea aquest futur. Més que Circe, més que Medea, té a la mà la vareta del miracle natural, i té l'ajut de la natura, que li fa de germana. Ja té alguns trets del Prometeu modern. Amb ella comença l'habilitat, especialment l'habilitat suprema que guareix, que

